

рюють переплетіння комерційних та суспільно корисних проектів з метою покращення життєдіяльності міст.

Отже, оскільки євроурбаністика демонструє високий рівень інтегрованості людини у міський простір, актуальною для вітчизняної практики видається модернізації міст засобами культури і творчості. Серед стратегічних цілей урбаністської політики України належне місце має посісти розвиток культури, здатної до функціонування у «координатах» креативності громади міста. Креативність при цьому стає властивою не тільки ознакою вузькопрофесійної діяльності, але перетворюється на сферу можливостей для формування творчого насиченого життя кожного мешканця сучасного міста.

Цивілізаційний вибір України на користь європейського розвитку міст передбачає своєрідний мистецький розвиток: мистецтво розуміння людських потреб, мистецтво створення багатства, мистецтво організації руху та пересування, мистецтво здорового способу життя, мистецтво поєднання фізичних об'єктів у єдиний міський ландшафт, мистецтво створення святкової атмосфери, мистецтво рухатися у майбутнє, не забуваючи про минуле і т. ін. У підсумку українські міста мають розвивати «мистецтво зростання людської цінності». Важливим аспектом культурного розвитку міст є також просторова зацікавленість їх мешканців (поки що мало виявлена в українських мегаполісах), що виявляється у турботі про своє оточення, а також потребі в комфорті не тільки своєї квартири, будинку, але й того, що зовні, за їх межами, потреба в комфортності міського середовища. У підсумку соціокультурний ландшафт сучасного міста має сприяти самоактуалізації людини.

Василь Чабанов

Етнокультурний вимір європейськості українців

У статті характеризуються особливості європейськості українців в етнокультурному вимірі. Процеси формування нових ідентичностей є досить складними і вимагають відкритої активної позиції і зовнішньої українського суспільства до етнокультурної взаємодії.

The features of Europeanness by Ukrainians in the ethnocultural terms are characterized in the article. The formation of new identities are complex and it require an active open position and readiness of Ukrainian society to ethnic and cultural interaction.

Питання цивілізаційного інтеграційного вибору українців є особливо актуальним на сучасному етапі розвитку суспільства. Адже в період розбудови державності Україна стоїть на шляху подальшого розвитку визначення місця нашої держави в системі міжнародних відносин та руху до європейської спільноти. Поряд з політичною й економічною інтеграцією чи не найважливішу роль відіграють процеси саме етнокультурної інтеграції, які є досить складними й суперечливими.

Аналіз публікацій з даної проблематики свідчить про те, що найбільше уваги сучасні вітчизняні дослідники звертають на питання: якою має бути державна політика в сфері етнокультурного розвитку українського суспільства?; які шляхи збереження і розвитку національної культури?

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять праці вітчизняних учених, які висвітлюють питання етнокультурної взаємодії: Л. Нагорної, Т. Воропаєвої, М. Козловця; в контексті євроінтеграційного розвитку особливої уваги заслуговують роботи В. Кременя, М. Поповича, Л. Губерського, О. Пахльовської.

Незважаючи на значну кількість наукових публікацій, які аналізують етнокультурні особливості розвитку українців,

1. Бодрийяр Ж. Город и ненависть [Електронний ресурс] / Ж. Бодрийяр. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Bodr/Gor_Nas.php.
2. Болдусева О. Відкрите світу європейське місто Миколаїв [Електронний ресурс] / О. Болдусева. – Режим доступу: <http://www.frgn.mk.ua/wp-content/uploads/2012/04/Boldyseva.doc>.
3. Гоманюк М. У місті N: молоді драматурги зробили українські міста героями своїх п'єс, і театральний експеримент набув рис соціального проекту / М. Гоманюк // Український тиждень. – 2012 – № 24 (241) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Culture/52951>.
4. Демська-Будзуляк Л. М. Топос міста та літературний контекст раннього модернізму / Л. М. Демська-Будзуляк // Наукові праці. Філологія. Літературознавство. – Миколаїв: Чорноморський державний університет ім. Петра Могили, 2009. – Т. 118. – Вип. 105. – С. 11–16.
5. Коган Л. Б. Лечение городом / Л. Б. Коган // Городское управление. – 2003. – № 6. – С. 2–9.
6. Лучшие города [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://focus.ua/charts/188428/>.
7. Лэндри Ч. Креативный город / Ч. Лэндри. – М.: Изд. дом «Классика-XXI», 2011. – 399 с.
8. Мюррей К. Урбаністика майбутнього: культура та креативність є ключовими чинниками розвитку міст світу / К. Мюррей // Український тиждень. – 2012. – № 47 (212) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Culture/35588>.
9. Пасацький Б. Простір міста і міська культура в Україні (на зламі ХХ–ХХІ ст.): монограф. / Б. Пасацький. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2007. – 208 с.
10. Техническое задание на выполнение работы «Разработка стратегии развития города Харькова до 2030 года» (проект). 19.10.2011. – Харьков: Харьковский городской совет, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.city.kharkov.ua/documents/43389.doc>.
11. Трубина Е. Город сквозь призму теории [Електронний ресурс] / Е. Трубина. – Режим доступу: <http://russ.ru/Mirovaya-povestka/Gorod-skvoz-prizmu-teorii>.
12. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее. – М.: Издательский дом «Классика-XXI», 2005. – 254 с.
13. Хвиль А. Г. Транспортна система пострадянського міста як соціокультурний феномен (за матеріалами Києва) / А. Г. Хвиль // Наукові записки НАУКМА. – 2012. – Т. 127. Теорія та історія культури – С. 49–53.
14. Щур О. Поети житимуть у метро [Електронний ресурс] / О. Щур. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Culture/52794>.
15. Як часто туристи відвідують музеї? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tour-cn.com.ua/news/jak_chasto_turisti_vidvidujut_muzeji/2010-05-26-908.
16. Mercer's 2011 Quality of Living survey – Europe [Electronic Resource]. – Access mode: <http://www.mercer.com/articles/quality-of-living-survey-europe-1436425>.

залишаються недостатньо дослідженими питання власне особливостей формування європейськості українців.

Систематизація інформації з даної проблематики дає підстави стверджувати, що глобалізаційний розвиток світу є закономірним об'єктивним процесом в силу колосальних досягнень науково-технічної революції, розширення міжнародних соціально-економічних, політичних і, звичайно, етнокультурних зв'язків.

Метою статті є розкриття європейськості українців в етнокультурному вимірі під впливом сучасних трансформаційних процесів.

Сучасна епоха модернізації суспільства в останні десятиліття характеризується появою на світовій геополітичній мапі великої кількості національних держав. При цьому, з іншого боку, спостерігаємо за процесами розмиття етнічних меж і зменшення кількості народів, асиміляції одних етносів іншими [2, с. 191].

Зі здобуттям Україною незалежності, перед державою постало завдання вироблення й пошуку принципово нових світоглядних орієнтирів й вироблення національної концепції для самобутнього етнокультурного розвитку. Однією з основних в межах таких пошуків стала теза про «європейськість»

України, про належність українців до європейської цивілізації. Україна активно включилася в процес творення концепту об'єднаної Європи. В останні десятиріччя це супроводжувалося активізацією політичних, економічних та культурних взаємодій.

На нашу думку, в широкому розумінні, поняття європейськості визначається не лише географічним положенням, а й спільними факторами історичного розвитку, що супроводжувалися процесами різного роду злагодженої дії та протистоянь; етнокультурними спільностями та особливостями розвитку кожного окремого народу.

Як зазначає вітчизняна дослідниця О. Ігнатова: «Європейськість це цивілізованість, культурність, вихованість, цілісність, почуття здорового націоналізму тощо. Європейськість – це індивідуалізм та егоїзм у найкращому розумінні тих слів. У певному розумінні – це також самодостатність» [4].

Відомий український мислитель та дослідник Мирослав Попович, розмірковуючи про поняття «європейськість», зазначає: «Європейський світ побудований на ідеалі... Він зробив найбільше, щоб відокремити поняття справедливості від поняття багатства. Така різноманітність цих поглядів призводить до дуже різнобарвної цивілізації, яка поєднує індивідуальне рішення з колективізмом в іншому розумінні, ніж це, наприклад, у східних цивілізаціях... Людина належить до колективу в кожній цивілізації, але в європейській цивілізації вона сама вирішує, як їй вчинити так, щоб врахувати колективну думку та колективну відповідальність... Європейська система базується на тому, що людина сама відповідає перед Богом і перед людьми. Цей індивідуалізм, але не в егоїстичній формі, і можна назвати серцевиною європейської духовної культури» [13].

Розглядаючи сутність ідентифікаційних засад об'єднання українців, на нашу думку, можна виділити кілька суттєвих чинників, а саме: особливості соціальних відносин, що змінилися наприкінці існування Радянського Союзу; специфіка етнокультурних відносин, що набули нових форм в останні десятиліття радянського періоду і, особливо, пришвидшилися зі здобуттям Україною своєї незалежності; формування українського суспільства як самостійного й менш незалежного від зовнішніх центрів суб'єкта етнокультурного розвитку.

Так, за результатами соціологічного опитування, проведеного фондом «Демократичні ініціативи» в грудні 2011 року, ще велика кількість громадян України не відчують себе європейцями. Лише 43,7 % тією чи іншою мірою позитивно ставляться до інтеграції в ЄС; понад третина громадян (32,9 %) негативно оцінюють такий зовнішньополітичний поступ України; майже чверть населення (24,3 %) обрали варіант «важко відповісти» у своєму ставленні до євроінтеграційних процесів [10].

Можна припустити, що це пов'язано з дещо напруженими відносинами України з ЄС в останні два роки, обґрунтованими заявами керівників європейських структур про зниження рівня демократії та свободи слова в нашій країні. Але, очевидно, проблема полягає не тільки в цьому. За словами відомої української дослідниці Наталії Паніної, «у масовій свідомості дорослого населення України й надалі зберігається високий рівень східнослов'янської відособленості та національного ізоляціонізму. Декларативні геополітичні установки на європейську інтеграцію дещо знижують рівень ізоляціонізму та ксенофобії, але принципово не позначаються на ставленні до представників націй, що репрезентують розвинуті країни Західної Європи і Америки» [11, с. 42].

Як зазначає інша вітчизняна дослідниця Н. Пелагеша, «Поява європейської ідентичності є наслідком кількох тенденцій та процесів. По-перше, вона постає як колективна ідентичність усередині спільноти, сформованої в межах кордонів Європейського Союзу. По-друге, поява наднаціональної ідентичності «європеєць» є також необхідною з огляду на потребу легітимації існування наднаціонального існування «Європейський Союз» для громадян країн-членів» [12, с. 61].

На розвиток європейських почуттів українців безпосереднім чином впливає інтеграційна взаємодія із Заходом. На сьогодні співпраця України з Європейським Союзом з інституційного виміру перейшла на вимір ціннісний. Адже українська влада показує дотримання тих цінностей, які дещо розбігаються з цінностями європейців. А від того, які цінності сповідаються можновладцями, залежить політична взаємодія та відносини з суспільством. Прикро констатувати, що сьогодні ми спостерігаємо уповільнення інтеграційного розвитку після кількох років позитивної динаміки. Звичайно, в попередні роки допускалися очевидні помилки в інтеграційній взаємодії, і все ж ці процеси характеризувалися більшою готовністю до взаємодії.

Ідея об'єднаної Європи підпорядкована національному ідеалу, тому й розглядається як взаємодія між національними державами. Такий концепт Європи не стільки політичний, скільки цивілізаційний. Адже стверджувати те, що ідея Європи завжди була пов'язана із стремлінням до цінностей свободи, демократії було б помилково. В цьому випадку поєдналися зусилля урядів різних країн із єдиним цивілізаційним підґрунтям.

Як зазначає вітчизняний дослідник Ф. Бацевич: «Формування етнокультурної ідентичності безпосередньо пов'язане з процесом формування етнокультурної свідомості, що являє собою усвідомлення певним етносом і його членами неповторності своєї культури, її відмінності від інших культур» [1, с. 151].

Етнокультура українців є достатньо багатогранною. Багатство культури забезпечується завдяки різноманітності її елементів. Зараз українці відновлюють свої втрачені традиції через повернення до осмислення світоглядних форм, притаманних українській культурі, і які були зруйновані в першій половині ХХ століття.

Згідно з визначенням Ф. Бацевича, міжкультурна комунікація – це «процес спілкування (вербального і невербального) людей (груп людей), які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот, як правило, послуговуються різними мовами, відчують лінгвокультурну «чужинність» партнера по спілкуванню, мають різну комунікативну компетенцію, яка може стати причиною комунікативних невдач або культурного шоку в спілкуванні» [1, с. 9]. Якщо ж у дружній бесіді люди різних культур шукають те, що їх єднає (що завжди викликає щирі радість), або намагаються пізнати, зрозуміти й запам'ятати реалії рідної культури співбесідника, щоб у майбутньому обов'язково врахувати їх при спілкуванні, то комунікативних невдач або культурного шоку можна (й треба!) запобігти. При цьому комуніканти обов'язково мають пам'ятати, що культура – це не тільки процес трьох видів діяльності людини – матеріальної, духовної та мистецької, а що це і «стан нації або суспільства на стадії високої творчої активності, коли домінують духовні ідеальні основи, цінності й спрямування...» (О. Шпенглер, М. Бердяєв, П. Сорокін), і що «культура – це система не статична, а така, що постійно перебуває у «використанні», генерує різноманітні смисли, у певних умовах витісняє одні, реактуалізує, переоцінює інші, запозичує нові, транслює власні в чужі культури тощо» [1, с. 8].

Глобалізація як складний і багаторівневий процес відбивається на усіх сторонах життя, у тому числі – культурного, економічного, політичного, професійного тощо, а процеси глобалізації охоплюють усі сфери комунікації фахівців з різних сфер людського буття. І для того, щоб спілкування представників різних національних культур відбувалося успішно, треба передбачити й прийняти запобіжні заходи, які б допомогли не допускати міжкультурних конфліктів або комунікативного шоку.

Міжнародні економічні відносини й міграційні процеси супроводжуються уніфікацією культурного простору, втратою духовного осердя націй та етнічних спільнот – культури, складного світоглядного феномена цивілізації, в якому відбивається безмежність внутрішнього світу людини [7, с. 12–25].

У світі, який динамічно змінюється, індивіди, етноси, нації і держави потребують визначення нових орієнтирів розвитку, їм важливо залишатися в межах одного разу прийнятої ідентичності. На думку зарубіжного дослідника Мануеля Кастельса, людство сьогодні стикається з подвійним викликом – викликом «самобутності в умовах відкритості».

Внутрішнє усвідомлення особистістю приналежності до конкретної етнічної спільноти, народу є чи не найстійкішою характеристикою етнокультурної ідентичності. Поряд з цим на таку стійкість значний вплив має зростаюча роль інтенсифікації міжкультурної комунікації через процеси культурного обміну, інтеграції. Тому й євроінтеграційна взаємодія українського суспільства вибудовується на основі сформованого культурного плюралізму.

Сучасний українець прагне у своєму житті реалізувати свій духовно-інтелектуальний потенціал. Це можна зробити через розширення системи комунікаційної взаємодії. Такі етнокультурні, соціально-економічні, політичні зв'язки постійно ускладнюються, вимагаючи від людини адекватної реакції, вироблення своєї позиції. Це дає можливість людині відчувати себе частиною людської спільноти і в той же час спонукає до вироблення власної самобутності і механізмів її збереження. Як зазначає українська дослідниця О. Білявська: «Власна модель державного та культурного розвитку суспільства набуває довершеності, коли апробовані досягнення світової культури проймають клітинки власного «я» етносу, тобто запозичення набуває форми діалогу культур. Саме через самореалізацію унікальних національних культур відбувається самореалізація світової цивілізації» [2, с. 196]. Самовизначеність особи є однією з головних відповідей на потребу людини належати до якоїсь спільноти.

При розгляді етнокультурної взаємодії дослідники вживають поняття «асиміляції» та «аккультурації». Процеси асиміляції виникли під час всебічних контактів великих і розвинених етносів з невеликими іноетнічними групами, які потрапляли в їх середовище і згодом були поглинуті. Тут підкреслювалися психологічні аспекти, пов'язані зі зміною самосвідомості. Для пояснення зміни елементів культури вчені вживали поняття аккультурації, що означає не просто поглинання однієї культури іншою, а взаємообмін, доповнення та взаємодію з подальшим розвитком кожної етнокультури окремо.

Вітчизняний дослідник Юрій Таран, міркуючи про слов'янську ідентичність, виділяє кілька принципів, на яких вона може будуватись:

- по-перше, відносини між державами мають бути максимально раціоналізовані;
- по-друге, потрібно намагатися уникнути геополітичних акцентів, які, насправді, тільки шкодять;

– по-третє, європейська ідентичність, в найширшому розумінні, є компліментарною до національної ідентичності [14].

Європейськість українців проявилася у їхній постійній присутності у Європі (у середньовічну епоху через різноманітні торговельно-економічні, династичні, родинно-сімейні зв'язки, освітньо-культурні; у нові й новітні часи – через військовий чинник, участь українців у національно-визвольних рухах, культурних контактах, політичну еміграцію; сьогодні – найбільше через українську трудову міграцію), через філософське обґрунтування належності до Європи та спільне розуміння цінностей.

Намагання українців здолати «європейський мур» є природним прагненням до звичного їм культурного простору, до запізнення й практичної реалізації тих стандартів життя, які роблять людину незалежною від бюрократичних забаганок, захищеною юридично і забезпеченою економічно [15, с. 654–655].

Сучасний процес формування європейськості українців – це постійний пошук оптимальних взаємин між українським суспільством і європейською спільнотою в процесі міжкультурної комунікації, пошук гармонії людини самої з собою.

Культура українця є переплетінням міжкультурної взаємодії двох макроцивілізацій Сходу і Заходу. І все ж, на нашу думку, Україна тяжіє до західного типу суспільства з його відкритістю, демократичністю. Саме такі риси є характерними для європейської культури.

Кожна з існуючих у світі культур країн, народів, націй неповторна й унікальна, є невід'ємною складовою скарбниці світової культури. На повнокровний розвиток етнічної культури впливає широке коло чинників, таких як: історичний шлях народу, відособлення або взаємовплив з іншими народами; соціальні, економічні, екологічні умови; культурна політика держави і т. п. При цьому національна культура повинна розглядатися як цілісна система, що включає і фольклорно-етнографічні шари, і внесок в неї різних верств населення протягом тривалого історичного шляху, і вплив культури інших народів, і досягнення вихідців з країни, які проживають за її межами. Потрібно особливо зазначити, що кожний народ в культурній сфері створює своєрідний, властивий тільки йому образ.

Вітчизняний дослідник М. Козловець, говорячи про етнокультурну ідентичність, зазначає, що після відродження власної державності у свідомості українців залишився складний набір стереотипів самоусвідомлення, де переплелися наслідки дохристиянського життя стародавніх слов'ян, впливи візантійської ортодоксальної церковно-культурної традиції, степових народів, католицизму, пропаганди і намагань створення «єдиного радянського народу», захисної реакції плекання національної самобутності, різного розвитку історико-географічних регіонів України тощо.

Самобутнім етнокультурним виміром європейськості є кордоцентризм, як суто українське явище, що відображає глибину духовного наповнення українців, і яке сформувалося значною мірою під впливом європейської духовної культури [8, с. 110].

Етнокультурні характеристики мають довести справжню європейськість українців і через поступ нашої держави, щоб позиціонувати себе невід'ємною складовою частиною європейської спільноти.

Європейськість українців проявляється насамперед у прагненні до свободи й незалежності, демократичності взаємин. Саме ці риси притаманні багатьом європейським народам. Тому ми є європейці, в першу чергу, навіть

не завдяки особливостям географічного розташування, скільки завдяки способам усвідомлення своєї етнонаціональної приналежності та вираження патріотизму. Свідченням цього є спільні історичні та культурно-мистецькі події схожості розвитку суспільств.

Вітчизняна дослідниця Т. Ковальчук зазначає, що «сучасне бачення Європи – це економічна та політична інтеграція, фундаментом якої є європейська культура, а мотивом об'єднання – почуття спільної ідентичності. Основу нового бачення становить уже не геополітика, а культура, хоча вона, на перший погляд, є лише духовною потребою. Тенденція до європеїзації і ринку, і культурного простору спостерігається в умовах збереження національних держав. Ойкумена культурного простору Європейського континенту не повинна мати розділних ліній, тим паче що інтелектуальна культурна інтеграція ніколи не мала кордонів» [5, с. 15].

Етнокультурний вимір формування нового типу мислення передбачає загальнолюдські принципи у пошуку балансу між економічною прагматичністю та соціальною справедливістю. Результатом повинно стати взаємозбагачення культур європейських країн та вироблення духовно-культурного простору, який передбачає зближення європейських націй через різноманіття і збереження культурно-історичних традицій.

Вітчизняна дослідниця Т. Воропаєва зазначає, що для осіб з розвинутою європейською і високою національною ідентичністю характерна більш конструктивна ієрархія життєвих смислів (домінують екзистенційні й самореалізаційні смисли) та вищий рівень патріотизму, ніж для осіб з низькою європейською та національною ідентичністю, в яких домінують гедоністичні та статусні смисли [3, с. 41].

Глобальна трансформація світоустрою на сучасному етапі розвитку людства примушує замислитись над характером етнокультурних змін, їх впливу на розбудову кожної європейської країни. Тому умовою успішної реалізації українського цивілізаційного проекту є рефлексивність суспільства. Тобто його готовність до розвитку соціокультурних парадигм, до виживання в умовах стрімких суспільних трансформацій і криз. Формування європейськості українців має супроводжуватись публічною дискусією між державними інституціями та громадськістю.

Успішність і глибина взаємодії може бути реалізована також лише за умови готовності самих українців до розробки та реалізації реальних кроків інтеграційної співпраці, де етнокультурні взаємини набудуть нових рис і при цьому власна самість українців буде гармонійно доповнювати європейський етнокультурний простір.

Слід пам'ятати, що остаточне входження до європейської культурно-політичної спільноти можливе завдяки виробленню власних зразків української ідентичності для того, щоб сформувати міцне етнокультурне підґрунтя подальшої взаємодії.

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К.: Довіра, 2007. – 205 с. 2. Білявська О. С. Проблема національного самовизначення українців в умовах європейської та світової інтеграції / О. С. Білявська // Сторінки історії. Вип. 30. – К.: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2010. – С. 192–202. 3. Воропаєва Т. Трансформація національної ідентичності громадян України та українських мігрантів в контексті цивілізаційного поступу України (1991–2011 рр.) / Т. Воропаєва // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 7. – С. 41. 4. Ігнатова О. Мас медіа і сучасні стереотипи в контексті Україна – Європа [Електронний ресурс] / О. Ігнатова. – Режим доступу: http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-4_18.htm. 5. Ковальчук Т. Особливості формування єдиного культурного простору об'єднаної Європи / Т. Ковальчук // Віче: теоретичний і громадсько-політичний журнал. – 2009. – № 3. – С. 14–16. 6. Козловець М. А. Схід-захід: дилема чи проблема українського вибору? / М. А. Козловець // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – № 43. – С. 3–9. 7. Кримський С. Ранкові роздуми / С. Кримський. – К.: Майстерня Білецьких, 2009. – 120 с. 8. Мозговий І. П. Схід-Захід: дилема чи проблема українського вектору? / І. П. Мозговий // Україна в контексті Євроінтеграції: Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції. – Суми: Вид-во СумДУ, 2005. – С. 109–111. 9. Намакштанська І., Новикова Ю. Процеси глобалізації і проблеми міжнародної комунікації [Електронний ресурс] / І. Намакштанська, Ю. Новикова. – Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/protsezi-globalizatsii-i-problemi-mizhkulturnoi-komunikatsii>. 10. Опитування щодо ставлення населення України до членства в ЄС (Фонд «Демократичні ініціативи», грудень 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uniter.org.ua/ua/european-integration.html>. 11. Паніна Н. Чинники національної ідентичності, толерантності, ксенофобії та антисемітизму в сучасній Україні / Н. Паніна // Соціологія: теорія, методика, маркетинг. – 2005. – № 4. – С. 42. 12. Пелагеша Н. Українська національна ідентичність: шляхи європеїзації / Н. Пелагеша // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 3 (8). – С. 60–67. 13. Попович М. Європейський світ побудований на ідеалі [Електронний ресурс] / М. Попович // Режим доступу: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/kordon/ostpolitik/2005/postup24-03.htm>. 14. Таран Ю. Східні європейці чи західні слов'яни: проблеми ідентичності у Центрально-Східній Європі / Ю. Таран [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dialogs.org.ua/ua/project_ua_full.php?m_id=2667. 15. Українознавство: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. М. І. Обушного. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 672 с.

Олена Чебанюк

Цикл Богородичних свят українців у європейському контексті

У статті розглядається Богородичний цикл свят в українській народній традиційній культурі у зіставленні із Богородичними святами та культом Діви Марії інших європейських народів. У народній традиції шанування Богородиці як православних, так і католиків зберігається зв'язок Діви Марії із міфологічними образами богині землі, природи, богині-матері, що є предметом аналізу даної роботи.

The cycle of folk rites devoted to the Faint Mother in Ukrainian, Russian, Belorussian folk traditions related to the European tradition is highlighted in the article. The main holidays, devoted to the Mother Mary, and the icons of the Blessed Virgin are analyzed in the article. The main motives and plots related to the Mother Mary in folk rites are revealed.

Культ Діви Марії – один із головних культів християнства як західного, так і східного обряду. На зламі XX й XXI століть культ Богородиці як в Європі загалом, так і в окремих європейських країнах став предметом дослідження з точки зору антропології культури, соціології релігії, мистецтвознавства, етнології [6; 2; 7, с. 217–219; 11; 10]. Аналіз фольклорного образу Богородиці та Марійських свят у народному календарі

дозволяє більш адекватно відтворити систему цінностей та релігійну модель у народній картині світу українців.

Шанування Діви Марії бере свій початок з перших віків християнства, зокрема, Євангелія від Луки. Формувався він поступово і, згідно із джерелами, культ Богородиці у візантійському християнстві розвинувся раніше, ніж на Заході. У 431 р. на Єфеському соборі, ще до поділу християнства на дві гілки (православну й католицьку), було відкинута